

slovenskim, kar je močno abotno. Slovenci prebivamo enakopravni Nemcem v Avstriji, mogočnem cesarstvu, v katerem so nemški liberalci sami posameznim deželam, n. pr. Štajerske, pobrali nekdanje pravice. S tem so pokazali, da marajo za Štajersko le, če jihovim nakanam ugaja, sicer pa v Bismarkovino škilijo. Sedeži višjim sodnijam so se menjavali večkrat pa radi tega nihče ni hodil deželskih mejašev prestavljat. Pomembivo je, kako Mihelitsch Slovence po svetu poganja, češ, naj se nemški učijo, da zamorejo z doma v tuje dežele. Se vé to želijo nemškutarji, da bi Slovenci inam se spravljali in Nencem prostora dajali. No, in tega ne storimo. Slovenci hočemo doma na slovenskih tleh živeti in spoštovani biti. Mi nismo kakšni cigani, krošnjariji ali kočevarji. Zakaj pa dr. Mihelitsch ne gre po svetu s trebuhom za kruhom? Nemški menda dosta zna. Zakaj čepi v Ptuji in nadleguje Slovence. Naj gre med N-mee, ker že toliko gori za nemštvo. Slovenci ga ne bodedo nič pogrešali.

Toda kaj je storiti sedaj slovenskim županem? Nič druga kakor to, kar je vrli župan v Lembahu nad Mariborom storil. Ta je pograbil Dr. Mihelitschevo pismo in prošnjo, jej napisal popotni list: Wird nicht angenommen (se ne sprejme) in poslal v Ptuj nazaj. Jednako naj storijo vsi župani. Ptujsko grdo črčkarijo treba vrči pod klop. Vendar to še ni vse. Narodne občine naj se potrudijo slovenske prošnje podpisati in jih poslati na Dunaj, da naši poslanci leži zmagajo!

Kako uboge koroške Slovence v šolah ponemčujujo.

(Govor državnega poslanca dr. Vošnjaka v drž. zboru.)

II. Na ta deželnega šolskega sveta odgovor, kateri je došel knezoškofijskemu ordinarijatu, je knezoškofijski ordinarijat v Celovci se čutil primoranega, da je poslal rekurz na ministerstvo. Takrat bil je pokojni Wierý nadškof Koroški. Bil je Nemeec, prinčil se je stoprv v moškej starosti slovenščine, uvidevši, da mora znati jezik, če kot škof dežele službuje, tem bolj, če hoče biti škof v škofiji, v kateri je skoro tretjina prebivalstva slovenščino kot občevalni jezik naznala. Pri zadnji ljudski štetvi je namreč v Koroški od skupnega prebivalstva 102.252 oseb slovenščino, 241.585 oseb nemščino kot občevalni jezik naznalo.

Knezoškofu Wierýju se niso mogle ni simpatije za Slovence, ni antipatije pripisavati, simpatije le v toliko, v kolikor mu je bilo vse prebivalstvo simpatično, ker se je čutil višjim pastirjem v veliki občini, v kateri živita dva roda z raznima jezikoma, in vedel je, da zahteva njega vera, da za oba roda na enak način kot vrhovni pastir skrbi. Papeška kurija pri zadnji prezentaciji nij ozir jemala na potrebuo znanje

jezika. Meni se je nekoliko čudno zdelo, sicer pa naj zdanji škof poravna to s svojo vestjo, če more kdo biti škof v deželi, ki ne umeje jezika tretjine svojih dijecezanov. Pokojni knezoškof Wierý se je, kakor rečeno, potegnil za svoje katehete, da si je bil Nemeec in mu ni daleko nij prišlo na misel, Nemeem delati krivico. Poslal je dobro utemeljen rekurz ministerstvu, katero je takrat vodil minister Stremayr; v tem pravi mej drugim (bere): „Omenjena skupna vloga, katero niso samo skoro vsi učitelji verouka na slovenskih šolah, marveč, kakor omenjeno, tudi drugi duhovniki, priznani šolski prijatelji in vzvišeni nad vsako sumnjo narodne prenapetosti, podpisali, poslala se je deželnemu šolskemu svetu in ima le namen, da se potrebno ukrene glede uspešnega poučevanja v veroznanstvu.“ On navaja iste uzroke, kakor katehetje, in izraža svoje začudenje o tem, da se deželni šolski svet ni oziral na utemeljene pritožbe katehetov. V tej vlogi pa je uže nekaj zelo tehtnih opazek, katere jasno označujejo šolske razmere v Koroški. Glasi se tu mej drugim (bere): „Želja slovenskih občin po upeljavi šole obiskajočih otrok v nemščino je oziroma na tukajšnje razmere, osobito na jezikovno mejo, popolnem opravičena. Tudi v skupnej vlogi podpisani duhovniki priznavajo opravičenost tega zahtevanja in si dovoljujejo staviti predloge, ki se jim zdé primerni, da se to doseže. Proti čemer pa podpisani ordinarijat v interesu šole, kakor tudi, in to posebno, v interesu verouka in po tem pouku pogojene pravne omike slovenske mladine ugovarja in ugovarjati mora, so nepristojna zahtevanja kričačev v večini slovenskih občin glede nemškega učnega jezika in prevelike voljnosti, s katero se ta zahtevanja izpolnjujejo. (Čujte! na desnici.) Žal, da je neovrgljiva resnica, da ti občinski zastopniki smatrajo šolo učilnico jezikov in žrtvujejo vso reelno omiko svojih otrok, če jim le ostane kot plod mnogoletnega obiskovanja šole to, da se navadijo nemški lomiti.“ (Čujte! ču te! na desnici.) Tako govoril je nemški knezoškof, kateri je dobro poznal svoje prebivalstvo, ki je vsako leto v slovenskih župnijah birmoval, sam pridigoval, h kateremu je lahko prišel vsak Slovenec in kateri nij bil toliko vnet za slovenščino, da bi bil z vsakim Slovincem slovenski govoril, marveč stoprv potem nemški govoril, če dotičnik nij znal nemški in arpentingga prosil.

To je vendar ^{ovrstna} kateremu gre sodba o tej zadevi, in on je ^{po} ekel uničevalno sodbo o šolskih razmerah in ^{je} jednem zelo slabo o onih kričačih, ki hoté te ^{je} mere ohraniti. Knezoškof Wierý pravi dalje (bisp): „Kakor se iz navedenih dejanj neovrgljivo ^{je} sklepati — manjka slovenskim občinam, práv za prav njihovim govornikom, skoro skozi in skozi izpoznanje in razumljenje naloge ljudske šole, in da se v to pojasnovanje vmešavajo duhovniki, se bode morda šolskim uradom zdelo predrzno.“ Istinito, v onej libe-

ralnej dobi je bil velik špektakel, če se je duhovnik predrznil o šolskih stvarih izpregovoriti besedo in predbacivale so se mu klerikalno-narodne agitacije. Kakor da bi duhovnik zato, ker o kakej šolske stvari povzdigne svoj glas, moral biti klerikalni agitator, in kakor da bi on, ki mej ljudstvom živi, in reči moram, v Koroški z njim trpi, ne bil prvi poklican, da odda sodbo. Ta sodba 97 katehetov več tehta, nego protizjava vseh županov v Koroški. (Istina! na desnici.)

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Kaljivost z mašino izmlačnega žita.

Že s prostim očesom se moremo prepričati, da je mnogo zrnja, katero je skozi mlatilno mašino šlo, zdrobljenega in poškodovanega. Koliko tako poškodovanje na kaljivost semena vpliva ima, se more komaj misliti. Sme kot gotovo veljati, da so zrna od pšenice, rži in ječmena močnejša in se ne poškodujejo tako lahko ko pa oves. Pri ovsu, ki se je z mlatilnico izmlatil, je zguba kaljivnega zrna tako velika, da je potrebno to silje vsakokrat s cepcem izmlatiti pa ne v mlatilnici. Za poskušnjo so v topli sobi zaboj z dobro prstjo nasuli, na katero je mogla svetloba priti in v njo 24 poškodovanih v mlatilnici izmlačnih ovsenih zrnj vsejali, katerim je mlatilnica luščine vzela bila. Poleg teh so pa ravno toliko zrnj s cepcem izmlačnih posejali, ki so bila še v luščinah. Nasledek je bil ta-le: Od nepoškodovanih, neizluščenih zrnj je pognalo 22 in prav lepo rastlo, od izluščenih jih je pa le troje pognalo, le klaverno rastlo in le za polovico tako visoko bilje pognalo ko prvo.

Iz te poskušnje je toraj jasno ko beli dan, da po mlatilnici oluščena, ovsena zrna, da so tudi koreninske in listne klice nepoškodovane ostale, neposredno uplivanje rodovitne zemlje ne morejo prenesti in da jim je odpravljena luščina potrebna, da gnjilobo od zrnja odvrača. Ali je mlatilnica na tesno ali široko postavljena, vlažno ali suho snopovje, vlažni ali suhi zrak pri mlatenju morejo koristno ali škodljivo vplivati. V povedanem slučaju so bili snopi v pravilno suhem stanju in mlatilo se je pri mrazu od 2 stopinj. Mlatilnica je bila na široko postavljena in vendar iznaša odluščeni zrn del 10^{0/0}, ki so le slabo kaljivna.

Kako piriko ali pirnico pokončati.

Ni bolj razširjenega in bolj sitnega plevela od pirike ali pirnice. Obče znan je ta plevel in spisale so se že cele knjige, kako ga treba pokončevati in zatirati in vendar se še ni posrečilo pomoček iznajti, s katerim bi se ta trdovratni poljski zajedavec dal gotovo zatreti. Pirika ljubi najbolj milo dobro obdelano zemljo. Ker hitro raste, more v kratkem času celo polje popolnoma za-

rasti, da plug korenitje komaj prereže in svoje delo čisto opravi. Vsled tega pa pirnica njivo močno izsesa in zato je treba, da kmetovalec vse žile napne se tega nadležnega poljskega sovražnika iznebiti.

Prej so kmetovalci mislili pirnici s plugom, kateri ima na obe plati režoči lemež, do živega priti potem ko so še njivo z brano dobro povlačili. Ovi plug je bil prej v mnogih kmetijah v visokih čisljih. Dan današnji so se pa poljedelci prepričali, da pirnice z njim ne morejo popolnoma zatreti, in da se s tem plugom gledé na pirnico njivi dostikrat več škodi nego koristi. Ta plevel ima namreč globoke korenine, s plugom se te na več koscev prerežejo, katerih vsak zopet iz nova požene.

Pirnica potrebuje za rast zraka in mira. Tam, kjer ta dva pogoja svojega razvitka najde, tam veselo prospeva. Če se ji pa zrak odtegne in mir ne privošči, tam začne klaverneti in pri najboljši brani konec vzame. Zato pa nič toliko ne pomaga pirnico zatirati, ko luščenje njive z luščivnim lemežem. Ako se njiva, ki je s pirnico zelo zapleveljena na prvo brazdo tako preorje, je mogoče njivo z večkratnim marljivim povlačenjem in s popasenjem z ovcami pirnice rešiti, tako da začne sama ob sebi hirati in slednjič popolnoma konec vzame, zlasti če na luščenje še globoko oranje z ozko brazdo sledi. Vsako motenje pirnico v rasti nazaj potisne. Luščivni lemež pirnici tako rekoč glavo poreže, brana z jednim ali dvema vlakoma tako daleč prsti odgrne, da po solnci in zraku vsahne. Korenine, ki v zemlji še ostanejo, sicer zopet poženejo in njiva ozeleni. To je pa ravno pravi čas, ovce na njivo zagnati, da mlado travo popasejo. Ovčji griz moti pirnico v rasti, močna korenina po ti rani zgubi sok in živo moč in slednjič popolnoma oslabi. Ko je njiva popasena, se zopet dobro povlači in sicer z jednim ali k večemu dvema vlakoma in tako brana korenitje s časoma podere ali ga vsaj v rasti moti, da poslednjič pogine.

To popisano delo je le dvakrat treba storiti in pirnica je medla in oslabela. Če se pa v tem stanu še popolnoma globoko podorje, se v prsti do cela zaduši.

Dopisi.

Iz Koroškega. (Družba sv. Mohora zasramovana.) Koroški Slovenci tirjamo slovenščino v naše šole zategadelj, ker korist iste pripoznamo, ker je tudi pri vsih narodih celega sveta materinščina upeljana v ljudskih šolah, samo pri nas ne, ker to tudi zahtevajo šolske postave in ker je to odločno izrečeno v občnih učnih pravilih. Mi se hočemo s pomočjo postavnih sredstev boriti za mili svoj slovenski jezik in sicer toliko časa, dokler ne priborimo svojemu jeziku popolne enakopravnosti,